

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Forum Competens Quæstionibus ex Universo Jure
selectis, atque ad praxin utilissimis illustratum, Seu
Tractatus Canonico-Civilis**

Friderich, Melchior

Ingolstadium, 1709

Caput II. De Obligatione sequendi Forum Competens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61662)

potest, in quo videl. Jurisdictio vel Contentiosa, vel Voluntaria exercetur. Hanc divisionem secutus, ubi hac parte primâ Fori naturam explicavero, parte II. agam de Foro Ordinario Communi, quo comprehendo Forum Domicilij, Contractûs, Delicti, Rei sitæ: parte verò III. de Foro Ordinario Singulari, quod habent certæ personæ privilegiatæ: parte IV. de Foro Extraordinario, quo comprehendo *Prorogationem, Delegationem, Connexionem seu Continentiam causarum, & Reconventionem.* Parte demum quintâ afferam causas, quæ privativè ad Forum vel Seculare vel Ecclesiasticum pertinent, vel cumulativè ad utrumque: hanc divisionem methodicam & aptam arbitratus ad vitandam confusionem; interim non ignarus, ab alijs aliam fieri, ab alijs nulum hic ordinem servari.

CAPUT II.

De Obligatione sequendi Forum Competens.

§. I.

Competentia Fori unde cognoscatur.

SUMMARIUM.

10. *Multiplex Fori Competentis dignoscendi ratio proponitur.*

10. Cum omnis potestas & jurisdictio, quæ homini in hominem competit, limitata sit, perspicuum est, non omne Forum respectu cujusvis aut personæ aut causæ esse competens, sed limitatam esse quamcunque jurisdictionem, & ultra suam peripheriam ac fixos limites extendi non posse; seu, quod idem sonat, eum, qui jurisdictioni præest, supra suam jurisdictionem jus dicere non posse *L. fin. ff. de Jurisdic. & tot. tit. C. si à non compet. iud. nisi partes jurisdictionem prorogent. L. 2. ff. eodem.* Hinc illa Pauli J. C. regula cit. *L. fin. Extraterritorium jus dicenti impunè non paretur.* Quæ sententia etsi inspecto duntaxat cortice verborum solum dicere videatur, Judicem, si extra suum territorium corporaliter existat, suis subditis jus ibi dicere non posse: sensus tamen ejusdem plenior

plenior & universalis hic est, quòd nemo judicare vel personam vel causam possit, quæ non est de ejus foro & jurisdictione, prout regulam illam bene explicant Vult. *L. 1. discept. schol. c. 1. Math. Stephani L. 1. de iurisdic. c. 33. n. 12.* Hinc etiam ille, qui jurisdictionem quidem habet, at non in hanc personam, causam &c. nihil agit. *L. 1. C. Si non à compet.* nec quemquam litigatorum sententia non à suo Judice dicta constringit, ut dicitur *L. 4. C. eodem.* nec lis denunciata coram incompetente Judice præscriptionem interrumpit. *L. si pater 7. ff. Ne de statu defunct.* Incompetens autem Forum esse potest vel ratione causæ, dum Judex datus ad certam causam, aliam, ad quam datus non est, decedit. *cit. L. 1.* Vel ratione personæ, dum in extraneam personam, vel exemptam à sua jurisdictione, hanc exercere attentat. *L. 2. C. eod.* Vel ratione loci, dum ultra suum territorium eam extendit. *cit. L. 4.* Vel temporis, v. g. si delegato constitutus est terminus, intra quem negotium expediat, & ipse absque prorogatione elapso tempore judicet, aut Feriarum, vel, ubi id prohibitum est, de nocte. Hinc vera est regula, quam tradit Jason in *L. ex quacunque ff. si quis in jus voc.* ex quatuor capitibus cognosci posse, aliquem esse vel non esse de foro citantis: nimirum vel ex causa, vel ex persona, vel ex loco, vel ex tempore. Ex quorum capitum aliquo si Forum sit incompetens, competit reo convento exceptio fori declinatoria, de qua postea uberius. Verùm hinc variae quaestiones nascuntur peculiaribus §§. tractandæ.

§. I I.

An detur obligatio respondendi in Foro

non competente.

S U M M A R I U M.

11. *Nemo tenetur litigare in Foro non competente.*
12. *Pœna trahentis ad Forum incompetens.*
13. *Quando incurratur.*

11. *Certum adeò est, neminem ad forum non competens*

B

trahi

trahi posse, ut etiam poena statuta sit ad illud trahentibus tam Judici quàm Actori. Ita enim Imperatores rescripserunt *L. in criminali §. C. de Iurisdict. om. Iud. Is verò, qui suam causam criminalem sive civilem sine cœlesti oraculo (Principis) in vetito vocavit examine (foro incompetente) aut executionem poposcit militarem, actor quidem propositi negotij actione mulsetur: reus verò pro condemnato habeatur.* §. Tribuni sive vicarij capitalem sibi animadversionem subeundam esse cognoscant, si vel suam vel militum executionem interdictam præbuerint. Igitur, ut post Bartol. aliòsque hanc legem explicat Sichardus *n. 1. §. 2.* si actor trahit reum ad forum incompetens, sive in causa criminali, sive civili, perdit actionem & causam: reus verò pro confesso habetur, si actorem trahit ad Judicem non competentem: quod juxta glossam *in cit. L. §. V. Habentur* contingere potest, si reus actorem agere volentem minis intentatis compellit actionem instituere non coram Judice rei competente, sed alio: vel, ut casum ponit Sichard. *cit. n. 2.* si Titius diffamatus adit Judicem incompetens, & ex *L. diffamari C. de ingen. manum.* cogit Caium diffamantem coram illo agere. Judex denique incompetens ferens sententiam, & executor eam exequens, capitaliter punitur. Quæ poenæ cum sint gravissimæ in re non adeò magni momenti, ut loquuntur Sichard. *l. c.* & Carpz. *L. 2. Resp. Iur. Saxon. resp. 38. n. 4.* nec alibi in Jure expressæ, idcirco rescriptum hoc Imperatorium singulare appellant cum Bartol. *in cit. L. §. Paul. Castr.* dicit hoc esse mirabile, nec uspiam practicari.

12. Extendunt non pauci hoc rescriptum ad quemcunque Judicem incompetens, & idcirco reo ad Judicem incompetens citato suadent, ut compareat, nec incompetens, quamvis ejusdem gnarus, opponat, sed illam se ignorare fingens litem contestetur, & hac contestata, secundum *cit. L. §.* pronunciari postulet, adversarium suo jure cecidisse, utpote qui ipsum ad Judicem incompetens vocavit. Verum hanc opinionem & cautelam meritò rejiciunt Vultejus *in cit. L. §. Brunneinan. ibid. n. 4. Ber-*

4. Berlich. p. 1. concl. 5. n. 23. & Carpz. l. c. à. n. 7. Nam præterquam quòd talis fictio sit veritati inimica ac propterea turpis, constat ex L. 1. § 3. C. eodem. L. 15. § 18. ff. eod. L. 1. 2. § 24. § 1. ff. de Iudic. prorogari jurisdictionem consensu partium posse, & quidem non tantum consensu expresso, sed etiam tacito, dum quis volens litem contestatur coram Judice non suo, ut infra fufius dicemus: quæ prorogandi facultas sublata fuisset per dict L. 5. si de quovis incompetente Judice sermo ibi esset. Non est autem credibile, dictos Impp. Arcadium & Honorium voluisse suorum prædecessorum leges, quibus prorogatio conceditur, reformare, cum reformandi sufficiens ratio non appareat. Itaque Lex illa intelligenda est de eo duntaxat Judice, qui ita incompetens est, ut jurisdictio ipsi prorogari non possit; uti prorogari non potest laico, quando agitur contra Clericum, aut de causa spirituali, aut quando causa est criminalis, & criminalem jurisdictionem Judex, quem partes adveniunt, non habet &c. cujusmodi casus, quibus jurisdictio prorogari nequit, infra complures dabimus. Hanc limitationem aperte indicat ipsa lex, de qua agimus, per verba *in vetito examine*: non enim vetitum est examen & iudicium coram quocunque Judice incompetente (eo ipso quòd prorogatio jurisdictionis à Jure concessa est) sed tantum coram aliquibus & in certis quibusdam causis. Addendum tamen est, poenam dictæ legis incurri etiam tunc, quando quis ad illum quidem Judicem, cujus jurisdictio prorogari potest, vocatur, invitus tamen, v. g. quia minis compellitur, aut dolo inducitur, dum fingitur Judex competens, qui non est. Sic enim jam est vetitum examen, cum vetitum sit quemquam invitum pulsare iudicio coram Judice incompetente.

13. Sed neque si quis adversarium suum ad vetitum examen traxerit, illicò incurritur poena cit. lege statuta; sed nunc solum, quando citatio effectum habuit. Ita teste Menochio *consil. 230. n. 97.* cit. legem post Gloss. & Bart. intelligunt omnes, dum dicunt, licere actori poenitere quocunque ante sententiam: quod

facere non posset, si per solam citationem vel litis contestationem jus quæsitum fuisset adversario ad forum incompetens citato. Imò Menoch. l. c. n. 118. ad incurrendam poenam non tantum sententiam, sed etiam ejus executionem requiri existimat.

§. III.

Citatus ad Forum non competens an teneatur comparere.

SUMMARIUM.

14. Tenetur citatus comparere, tametsi dubium sit de competentia Fori.
15. Præsumptio, quæ stat pro Iudice, prævalet illi, quæ est pro citato.
16. Exemptus privilegio in Corpore Iuris clauso non tenetur comparere; tenentur alij.
17. Etiam coram Iudice delegato.

14. Alterum hoc dubium est, quod ex dictis nascitur. In eo resolvendo pugnare inter se leges videntur. Nam L. 5. ff. de Iudic. dicitur: si quis ex aliena jurisdictione ad Prætores vocetur, debet venire. Ita pariter loquuntur C. cum parati 19. de Appell. C. veniens 15. jun. Gloss. fin. de Accus. C. cum persona 7. de Privil. in 6. E. contrario, ut ait Ulp. L. 3. ff. eod. non videtur frustranda actionis causâ latitare (ac idcirco nec contumax esse) qui præsens (licet in iudicio adesset) suscipere iudicium non compellitur. Et contumaces non videntur, ut dicit JC. L. contumacia 53. §. 3. ff. de Re jud. nisi qui, cum obedire deberent, non obsequantur: id est, qui ad jurisdictionem ejus, cui negant obsequi, pertinent. Ad has similesque leges conciliandas communiter DD. hos casus distinguunt, & distinguendos aiebant Cameræ Imp. Assessores teste Mynsing. cent. 6. obs. 7. n. 3. Primus est, si certum sit, citatum de foro citantis esse. Alter, si è contrario certum sit & evidens, quòd citatus non sit de foro citantis. Tertius, si dubium est, sitne an non de ejus foro & jurisdictione. In primo tenetur comparere,

parere, ne reddatur contumax. *cit. L. contumacia*. Pariter comparere tenetur in tertio. *cit. L. 5. ff. de lud. & L. 2. ff. si quis in jus vocat.* In secundo casu non tenetur comparere citatus, idque probant *cit. L. 3. & 53. C. si à ludice de Appell. in 6. L. Praeses 2. C. de Interdict. Clemen. Pastoralis §. Pisanáque de Sent. & re jud.*

15. Ex his tribus assertionibus, secunda, quâ dicitur, in dubio de foro competente teneri citatum comparere, difficilis apparet propterea, quia citatus est in possessione suâ libertatis, quâ deijci nequit per præsumptionem aliâmvē probabilem duntaxat rationem pro jurisdictione citantis pugnantem: cum notum sit, neminem sua possessione privandum esse ex probabili tantum jure adversarij. Videtur igitur ad hoc, ut citatus comparere teneatur, liquidè constare debere de jurisdictione citantis. Verùm respondetur, præsumptionem, quam habet pro se, qui cæteroquin in hoc territorio, vèi in certas causas & personas præest, prævalere præsumptioni, quæ stat pro libertate citati, versantis in hoc territorio, aut causam habentis in eo genere, in quo ille fundatam jurisdictionem habet. *Prætoris est enim*, inquit Ulp. *cit. L. 5. estimare, an sua sit jurisdictio: vocati autem, non contemnere auctoritatem Prætoris*, id est, ad rem non pertinet in dubio judicare de jurisdictione citantis, sed potius ad citantem, cum sit in quasi possessione juris citandi, sitque pro ipso præsumptio, quòd legitime citet & suæ jurisdictionis meliorem notitiam habeat, quàm reus, qui gerit personam privatam.

16. Tertia assertio, quâ dicebatur, citatum non obligari comparere, si certum sit, quòd non sit de foro citantis, falsa videri potest. Nam notum est ex *C. 2. de Constit. in 6. L. fin. ff. de Jurisdic. & L. fin. C. si à non compet lud.* Judicem in eum, qui est alienæ jurisdictionis, nullam habere potestatem, & impunè ipsi non pareri: & nihilominus dicitur *cit. L. 5. si quis ex aliena jurisdictio- ne ad Prætozem vocetur, debet venire*. Tametsi ergò notum sit, quòd citatus non sit subjectus citanti, utpote ex aliena jurisdictione, tenetur comparere. Sequelam hanc distinguunt Paul. Cast.

L. 1. *consil.* 481. n. 6. Alexand. in L. 2. ff. *siquis in jus voc.* n. 14. Felin. in C. *cum ordinem de Rescr.* n. 8. Pet. Barbosa ad L. 5. ff. *Judic.* n. 34. ac alij, dicendo: si Judex per se & ipso jure non habet jurisdictionem in citatum, non valet citatio & processus. Valet verò, si per se & ipso jure Judex in citatum habet jurisdictionem, quæ tamen oppositâ aliquâ exceptione elidi possit, v. g. privilegij, præscriptionis &c. tunc enim citatus comparere tenetur & exceptionem opponere; secus, procedi contra ipsum in contumaciam potest, valétque processus. Alij cum Panorm. in C. *si duobus de Appell.* n. 4. § 15. quos citat Felin. l. c. § in cit. C. *si duobus* n. 13. absolutè pronuntiant, si notoria sit exceptio citati, non valere citationem & processum tanquam contra contumacem: & favet cit. L. 3. ff. *de Judic.* L. 53. ff. *de Re judic.* Clem. *Pastoralis de Sent.* § *re jud.* Has opiniones conciliari posse existimo cum Laym. in C. *cum ordinem 6. de Rescript.* n. 12. ac Oliva p. 8. *Fori Eccles.* q. 11. n. 25. & dico, citatum ab ordinario Judice, si exemptum se pretendat, debere comparere & exemptionem allegare, si exemptus non sit Jure communi, sed solum jure speciali, v. g. præscriptione, aut privilegio speciali, quod Corpore Juris clausum non est: non verò teneri comparere, si exemptus est de Jure communi, uti sunt v. g. Religiosi Mendicantes à jurisdictione Episcopi, Clerici à jurisdictione laicorum, Studiosi &c. Ratio prioris partis est: quia exemptio Corpore Juris non contenta facile ignoratur, aut si nota est, hoc ipsum allegari & de eo cognosci debet, cum in facto potius quàm jure consistat. Ratio secundæ partis est: quia posterior exemptio æquè fundata est in Jure communi ac jurisdictione Judicis, unde huic derogat tanquam species generi, ejusque allegatio & probatio frustra petitur, cum quæ jure communi continentur, nota esse debeant Judici. Hinc Clericus à Judice seculari citatus non tenetur comparere ad allegandum Fori privilegium, dummodo ipsum Clericum esse appareat. Glossa. in C. *convenior* 23. q. 8. v. *congrueret* & in C. *Nullus Episcopus* 11. q. 1. v. *velexbibeatur*, Perez. L. 1. *ordinat. tit.* 3. leg.

3. leg. 1. Gratian. reg. 9. n. 10. Jul. Clarus L. 5. Sentent. 9. fin. q. 36. Sanchez. in Opusc. Moral. L. 6. c. 1. dub. 1. n. 12. Quaecunque autem ex dictis opinionibus teneatur, assertioni nostrae non obstat cit. lex 5. solum enim dicimus, non teneri comparere citatum, si constet, quod citans nullam in ipsum jurisdictionem de Jure communi habeat; hoc autem receptum est inter DD. & notum ex cit. Juribus, favetque illa ipsa lex 5. dum ait, Praetoris esse aestimare, nam sua sit jurisdictio: quibus verbis innuitur, tunc comparere citatum debere, quando de sua jurisdictione cognoscere debet Judex, id est, si est aliquo modo incertum, num citatus sit ex aliena jurisdictione; aut si de Jure communi est de foro competente citantis, an habeat specialem aliquam exemptionem. Addunt aliqui cum Panor. Felin. Decio, Navarro, debere defectum jurisdictionis notum esse non tantum citato, sed etiam citanti: huic enim si notus non sit, procedi contra absentem tanquam contumacem posse. Verum textus C. si duobus 7. de Appel. quo id probant, non loquitur de casu, quo citans nullam in citatum jurisdictionem habet; sed de illo, qui habet ordinariam aut delegatam, nescit tamen, quod citatus appellaverit: quo casu nemo negaverit, citatum debere comparere & appellationem coram Judice interponere.

17. Quae modo dicta sunt, non tantum de Ordinario, sed etiam de Delegato Judice procedunt: nam si etiam hic aliquem citat, citatus in dubio tenetur comparere, cum non minus quam Ordinarius cognoscere possit, utrum sua sit jurisdictio. C. super literis de Rescript. Est nihilominus hic quoque discrimen inter ipsum & Ordinarium: hic enim fundatam habet suam intentionem super jurisdictione in omnes, qui in ejus territorio reperiuntur, aut ex illo personarum genere sunt, in quos ipsi competit jurisdictio, ac idcirco absque allegatione & probatione jurisdictionis obligatur citatus comparere: Delegatus vero, cum non habeat ita fundatam suam intentionem, tenetur litteras delegationis exhibere C. cum in jure 3. de Offic. deleg. nec tenetur citatus comparere,

parere, nisi citationi inserta sit copia rescripti delegationis. *L. un. C. de superindicto. L. si quis 1. C. de Mand. princ. cit. C. cum in jure*
 3. Pari ratione juxta Baldum aliósque, quos refert Petr. Barbosa ad *L. 5. ff. de iudic. n. 10.* si Judex sit particularis, qui in paucis habet jurisdictionem, non tenetur citatus comparere, nisi in ipsa citatione inseratur justa causa, propter quam comparere debeat.

§. I V.

An Judex possit cognoscere de Competentia sui Fori.

S U M M A R I U M

18. *Potest Iudex Ordinarius in dubio de sua jurisdictione cognoscere.*
19. *Quin etiam Delegatus.*
20. *Etsi huic obijciatur defectus omnis jurisdictionis.*
21. *Multis in casibus neuter potest.*
22. *Valent acta iudicis incompetentis, si sententia super competentia transit in rem judicatam.*
23. *Nisi delegatio facta sit ab eo, qui delegandi potestatem non habuit: aut rescriptum delegationis sit supposititium.*
24. *Aut pronuncians super sua jurisdictione sciverit se nullam habere.*
25. *Ad fundandam jurisdictionem sufficit quandoque tacita solum pronuntiatio.*
26. *A sententia iudicis competentem se pronunciantis datur appellatio.*
27. *Ad obtinendum processum sufficit quandoque sola narratio qualitatibus jurisdictionem tribuentis.*
28. *Sepe non sufficit.*
29. *Iudex se incompetentem pronuncians partem victam in expensas condemnare potest.*

18. *Cum in dubio de subiectione comparere citatus teneatur, ut modò dictum est, quæstio mox oritur, num hoc dubium ipse*

ipse Judex, de cujus Jurisdictione in citatum ambigitur, decidere possit. Et videtur non posse: quia cognoscere, utrum sua sit jurisdictio, re ipsa est cognoscere de re propria, hoc autem omni jure prohibitum est. *L. qui jurisdictioni 10. ff. de jurisdic. L. un. C. ne quis in sua caus.* Communis tamen & certa DD. sententia est, posse ordinarium Judicem de sua jurisdictione cognoscere, quoties à partibus citatis in dubium vocatur, videlicet sitne Judex competens an non. ita enim deciditur *L. consensisse 2. §. 6. & L. si quis 5. ff. de judic. L. 2. ff. si quis in jus voc.* Sic ex. gr. si coram Judice ordinario reus excipiat causam esse feudalem, potest ille super veritate exceptionis cognoscere, utrum videlicet causa sit feudalis nec ne: & siquidem feudalem esse constiterit, debet se incompetentem pronunciare, causamque ad Pares Curia vel Dominum remittere, ut cum Innocent. Panor. Bald. ac communi Interpretum tradunt Curt. Jun. p. 7. de Feud. n. 3. & 4. Zasius *ibid.* p. 11. n. 12. & *vol. 1. consil. 13. n. 36.* Gail. *L. 1. obs. 34. n. 2.* ubi testatur, ita observatum fuisse in Cam. Imp. Ad rationem dubitandi respondent Gloss. 2. in *L. 2. ff. si quis in jus voc.* Panor. & Felin. in *C. super literis 20. de Rescript.* prohibitionem illam *ne quis in sua causa judicet vel jus sibi dicat* procedere, quando causata est sua, ut in ea proprium commodum pretendat *L. 1. §. in propria ff. quando appell.* ubi dicitur, propriam causam esse, cujus emolumentum vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. Habere autem jurisdictionem ad cognoscendum de causa, non tam commodum, quam onus est: *quia judicandi quoque necessitas*, ut dicitur *L. fin. §. 13. ff. de Muner. & honor. inter munera personalia habetur*, quæ quibusdam propter onus annexum remittuntur. *L. 6. §. 8. ff. de Excusat. & L. 13. §. 2. ff. de vac. & excus. munerum.*

19. De Judice delegato specialis difficultas est ex eo, quod potest accipere sportulas *C. statutum 11. §. insuper de Rescript. in 6.* & sic dum pronuntiaret, se esse competentem, id cederet in ipsius emolumentum. Verum etiam delegatum posse cognoscere,

C

scere,

scere, num sua sit jurisdictio, notum est ex *C. Pastoralis* 14. & *C. Ex parte* 33. de *Rescript.* *Clem.* 1. eod. *C. cum olim de Offic. deleg. L. prescriptione* 2. *C. si contra jus vel util. publ.* Nec obstat dubitandi ratio: quia etiam de delegato statuitur *cit. c. 11. ut gratis* & cum omni puritate iudicium coram ipso procedat, nullum munus vel quidquam aliud (nisi fors an esculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus, vel nisi cum ipsum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas expensas) recipere ab iisdem partibus qualitercunque presumat. Cum igitur presumi non debeat, quod propter modicum emolumentum à tramite iustitiæ deflexurus sit, non est ratio, cur ipsi non concedatur potestas de sua jurisdictione cognoscendi. Quod si solus sit, solus super orto dubio cognoscat: si plures vel uno vel diversis rescriptis delegati sint, convenire simul debent ac dubium discutere; & si consentire nequeant, arbitros eligere. *cit. C. Pastoralis de Rescript.*

20. Id tamen discriminis hinc intercedit inter Judicem Ordinarium & Delegatum juxta Panor. *in cit. C. 20. de Rescript. n. 10. casu* 3. Felin. *ibid. n. 23. fall.* 3. Bart. *in L. Ex sententia ff. de Testam. Tut.* Bald. *in L. Iudices C. de fid. Instr. n. 2.* Jason. Corset. ac alios, quod delegatus cognoscere de sua jurisdictione potest, tamen si pars citata obijciat totius jurisdictionis defectum, seu asserat, nullam omnino ipsi competere: ordinarius è contrario id non potest, si iste defectus obijciatur, v. g. si pars citata obijciat, quod citans non sit legitimus Episcopus aut Prætor, adeoque omni jurisdictione careat. Rationem dant: quia delegatus omnia agit nomine delegantis, cujus jurisdictione cum fundata sit & in dubium non revocetur, habet etiam delegatus potestatem cognoscendi de eo, quod ab illo promanat, videlicet, utrum rescriptum delegationis validum sit nec ne. E contrario non est fundata jurisdictione ordinarij, si omnino negatur, ac idcirco deficit titulus, quo is sibi assumat potestatem cognoscendi: quæ ratio etsi non satis
firma

firma videatur, cum dici possit, etiam in delegato corruere fundamentum jurisdictionis, si negatur, validam esse delegationem, sicut corrui, quando negatur ordinario, quod judicandi potestatem validè obtinuerit; nec enim apparet, quomodo delegato plus juris tribuat delegans per dubium valorem delegationis, quam ordinario Judici, v. g. Episcopo, dubius valor electionis & confirmationis: etsi, inquam, illa ratio parum firma videatur, opinio certè, pro qua affertur, communis est.

21. Sed siue ordinarius sit siue delegatus, cui obijcitur incompetencia, cognoscere de sua jurisdictione nequit. I. quando oppositio pugnat directè contra personam Judicis, ut si obijciatur defectus aliquis naturalis, qualis est amentia; vel accidentalis, uti est excommunicatio, suspensio, infamia, servitus, simoniaca promotio &c. II. si opponatur exceptio Judicis suspecti; nec enim de causa suspicionis cognoscere potest; cum hæc exceptio afficiat & inhabilem reddat Judicis personam. *L. litigatores ff. de arbitr. L. apertissimi. C. de iudic. C. cum inter de Except. Can. quia suspecti 3. q. 5.* III. si commodum non leve consecuturus esset pronuncian- do de sua competencia. Ita Panor. & Felin. *ll. cc. Bart in L. quidam consulebant ff. de Re iud. à n. 3. Anchar. in C. 4. de officio deleg. in 6. not. 3. Joan. Andr. in C. Pia de Except. in 6. ac teste Panor. communiter alij.* Ratio patet: quia de causa suspicionis sibi objectæ cognoscere Judex nequit: est autem in tali casu suspectus, nec præsumitur, quod in suum detrimentum sit pronunciaturus. IV. si citatus ad Judicem secularem excipiat se esse Clericum: nec enim de dubio rei Clericatu, & an suæ jurisdictioni subiectus sit, cognoscere laicus potest, ac pronunciare, ut statuitur *C. si iudex 12. de sent. Excom. in 6. & tradunt Felin. in C. 14. de Rescript. n. 4. Ant. Butrio in C. 20. eodem & C. 12. de Foro compet. n. 14. Decius in C. cum ordinem de Rescr. in fin. ac alij omnes, & patet ex C. tuam 3. de ord. cognit. C. Lator 5. C. per venerabilem 13. qui filij sint legitimi.* V. Judex, saltem Ordinarius, ut paulò antè diximus, cognoscere de competencia sui fori non potest, si illa non

negatur tantum quoad causam aliquam vel casum particularem, sed omnimodè, sive si opponatur, quòd nullam omnino jurisdictionem habeat. Rationem cum Felino *cit. fall. 3. v. Considera.* dat Pet. Barbosa ad *L. 5. ff. de Iudic. n. 128.* quia si ordinario opponatur, quòd nullam omnino jurisdictionem habeat, sugillatur ipsius persona & aestimatio, sicut quando dicitur suspectus, vel infamis, excommunicatus &c. & sic, quia de ejus commodo agitur, pronuntiare non potest: delegatus verò de una tantum causa cognoscit, quòd onus esse reputatur & non commodum *L. fin. §. judicandi ff. de Muner. & honor.* & sic non sugillatur ejus persona, si opponatur, quòd de hac causa cognoscere nequeat. Hæc ratio melior videtur illà, quam num. præc. impugnavimus, & ipsa tamen elidi forsan posset, si vacaret immorari. VI. Cognoscere de sui Fori competentia nequit Judex, ut loquitur Panor. *l. c. casu 4.* cum Innoc. ac alijs, si agitur non de nudo tantum exercitio, sed de proprietate subjectionis, quando v. g. citatus dicit, se esse exemptum & Judex negat. Rationem dant: quia multa sunt commoda subjectionis, ideo Judex in hac cognitione est suspectus. Verum hoc, nisi limitetur, apertè videtur pugnare cum *L. si quis 5. ff. de Iudic.* Itaque cum Felin. *in C. 20. de Rescript. n. 24. v. sed dicas*, Angelo *in L. 2. ff. si quis in jus vocat.* ac alijs dicendum est, tunc solum procedere, quando citans in citatum prætenderet non meram jurisdictionem judicialem, sed subjectionem quoad alias etiam obligationes & præstationes, sibi debitas tanquam domino territoriali, Episcopo &c. VII. Cognoscere de sua jurisdictione nequit Judex, quando se ipsum ingerit, ita ut pro illa contendat. Ita Panor. *l. c. cas. 6.* & reliqui omnes teste Felino *l. c. n. 26.* quia ex hoc redditur suspectus. *arg. L. quæ omnia ff. de Procurat.* Idem cum Ant. Butrio *in cit. C. 20. de Rescript.* & Felino *l. c. n. 27.* dicendum est de casu, quo excipitur, quòd locus contractus vel delicti non est de jurisdictione citantis: non enim cognoscere potest, si prætendit locum sibi subjectum esse quoad proprietatem, quia sic ultra jurisdictionem ferret commodum pronuntiando; secus,

secus, si solum prætendat subjectum sibi locum ratione nudæ jurisdictionis. VIII. Contendunt multi, quos refert & sequitur Delbene *de Immun. Eccl. c. 14. dub. 18. sect. 1.* si quis allegat privilegium exemptionis, non posse Episcopum de sua jurisdictione cognoscere. C. *cum venissent 12. de iudicijs* ibi *cum super privilegijs Sedis Apost. causa vertatur, nolumus de ipsis per alios judicari.* Verum, ut post Innoc. Dec. Panorm. ac alios bene observant Laym. *in cit. C. 12. n. 1.* & Chokier *de iurisdictione Ord. in Exempt. p. 2. q. 13.* ibi tantum dicitur, non posse inferiorem SS. Pontifice directè judicare de privilegio, illud declarando auctoritative; non tamen negatur, posse cognoscere incidenter & indirectè, quando partes super illo contendunt, v. g. an ritè allegetur, an fuerit subreptitium &c. quia sic non tam agitur de privilegio & jure Principis, quàm de privilegiato, ut declarat Baldus *in præmio feud. n. 18. § in c. 1. de lege Conradi.* Alias non paucas exceptiones, seu, ut vocat, fallentias affert Felin. *l. c.* ubi copiosissimè hac de re agit & more suo subtiliter. Verum illæ aut coincidunt cum prædictis aut erui inde non difficulter possunt.

22. Jam verò cum Judicis sit tam ordinarij quàm delegati in dubio de competentia sui fori (extra casus modò enarratos) discernere, consequens est, quòd si bona fide ac probabiliter pronunciat, se competentem esse, atque ab hac sententia interlocutoria non appellatur, processum & sententiam in causa principali valere; esto postea comperiatur, ipsum initio competentem non fuisse, uti cum communi docent Panorm. & Felin. *ll. cc.* Ratio patet: quia hoc ipso dum leges ipsi faciunt potestatem in dubio de sua jurisdictione cognoscendi & pronunciandi, sententiam ejusdem approbant, & defectum jurisdictionis in casibus, ubi suppleri potest, suppleunt; nam aliàs frustra illam potestatem dedissent: ut adeò error probabilis hinc jus tribuat.

23. Aliquot tamen hinc rursus exceptiones faciendæ sunt: Nam per hujusmodi cognitionem non fundatur jurisdictio, & consequenter processus & sententia non valet primò: si delegato

commissio facta est à Superiore in causa ad suam jurisdictionem & potestatem non pertinente, v. g. si Princeps secularis alicui committat causam Ecclesiasticam, aut contra personam, quæ est extra ejus forum: tamen enim in hujusmodi casu delegatus etiam bona fide pronunciet se competentem esse, & in causa delegata procedat, acta nihilominus erunt irrita ob jurisdictionis defectum, quippe quam error, quantumvis probabilis, conferre non potest, si commissio facta non est ab habente potestatem, uti patet ex *L. si militaris 2. C. si à non compet.* & tradunt Interpretes ibi ac in *L. Barbarius ff. de offic. prat.* nisi talis delegatus sit aliàs ordinarius, & partes ultrò ipsi jurisdictionem prorogent. *L. 3. ff. de jurisdic.* Eadem est ratio de Judice ordinario, si de causa ad ipsum delata dubium vertatur, sitne sui fori Secularis an Ecclesiastici, ac ipse pronunciet, causam Ecclesiasticam non esse, cum talis reverà sit; acta enim ipsius & sententia erunt irrita, quia à non Judice, seu illo, cujus jurisdictio fundata non erat, processerunt, & sic discurrendum est de omni defectu in Judice, quem supplere nequit lex aut Superior, qui dedit Judicem vel delegatum vel ordinarium. Secundò. Etsi Judex delegatus ex causa verisimili arbitretur & pronunciet, se jus cognoscendi habere, irritum tamen erit ob defectum commissionis & acceptæ jurisdictionis, quidquid agitur, si rescriptum delegationis supposititiū est & falsum, seu si à legitimo Superiore, qui delegare potuit, non emanavit, aut emanavit ab eo, qui nequijt delegare. Ita Innoc. Joan. Andr. Butr. Panorm. Bart. ac alij teste Felino *l. c. n. 29.* omnes, estque receptum inter Interpr. ut ait Jason in *L. prescript. ff. si contra jus n. 24.* quia auctor falsi rescripti non potuit dare jurisdictionem. *L. privatorum C. de jurisd. om. jud.* & quamvis Bart. in *cit. L. prescriptione* asserat, hoc duntaxat verum esse, quando falsitas rescripti est manifesta; si verò manifesta non sit, delegatum constitui in quasi possessione jurisdictionis: id tamen à Baldo ac alijs communiter reprobat, quia cum in tali casu is, qui rescriptum finxit, sit persona merè privata, & sic nec coloratus quidem titulus detur, qui
tamen

tamen in istis incorporalibus requiritur *L. 2. ff. de eo qui pro tut.* non potest quisquam vi illius constitui in quasi possessione jurisdictionis. Dixi si *rescriptum est supposititium & falsum*: nam si emanavit à Principe, tametsi sub vel obreptitiè, valebit sententia, vi illius lata à delegato, ut cum Innoc. ac communi aliorum tenet ac fusè probat Felin. *l. c. n. 30.*

24. Verùm ex dictis dubia nonnulla oriuntur. Primum est, an valeant acta Judicis, qui pro sua jurisdictione pronuntiavit, certus eam sibi non competere. Affirmant Bart. *l. c. n. 6. & ibid. Jason n. 26. Decius in c. 20. de Rescript. & Vasconellus L. 1. c. 5. n. 7.* Negant cum Hostiens. Cardin. Panor. Lapo, ac alijs Felin. *in cit. c. 20. n. 25. & 31. Math. de Afflictis decis. 354. n. 16. Pet. Barbosa in L. siquis 5. ff. de iudic. n. 108.* Hæc posterior opinio præplacet *arg. c. si duobus 7. de Appell.* ubi cum approbata fuisset sententia excommunicationis contra quendam, qui ad Papam appellarat, tanquam contra contumacem ab Episcopo lata, additur: *nisi iudex cognoverit, eum ad audientiam Rom. Pontificis appellasse.* Ex quo infertur, non valere sententiam Judicis scientis, se ex defectu jurisdictionis eam ferre non posse. Excipe: nisi habeat pro se titulum coloratum & communi errore Judex esse existimetur, aut pars sciens ipsi non competere jurisdictionem vel de hoc dubitans eam proroget: nam si alterutrum contingeret, valida haud dubiè forent acta talis Judicis, juxta ea, quæ tradunt Interpr. *in cit. L. Barbarius ff. de offic. prætor. ac ea, quæ infra de prorogatione dicturi sumus.* Quæ modò dicta sunt, juxta Hostiens. *in cit. c. 7. & Felin. ibid. n. 15.* non tantum procedunt, si Judici manifestum est se nullam jurisdictionem habere, sed etiam, si se habere existimat ex ignorantia affectata, supina, vel aliàs inexcusabili. Econtrario facile convenit inter DD. valere ejus sententiam, si probabili errore ductus ignorat se esse incompetentem, tametsi id notum sit partibus.

25. Secundò dubitatur, an ad hoc, ut jurisdictio Judicis incompetentis fundetur per pronuntiationem pro competentia, & acta

acta ejusdem valeant, requiratur pronuntiatio expressa, an verò sufficiat tacita, qualis est, si neglecta exceptione incompetentiæ in causa principali procedit. Tenendum est cum Baldo, Butr. Innoc. Imola, Panorm. ac alijs, quos refert & sequitur Felin. in *C. suborta 21. de Appell.* & *C. 20. de Rescript. n. 34.* requiri expressam pronuntiationem. Ubi tamen tres ferè casus excipiunt, qui principalem responsionem ferè totam evertunt. Primus est, quando Judex processit ad ulteriora parte præsentè & defectum jurisdictionis non opponente. Alter, si jurisdictio non est omnino nulla, sed solùm hîc & nunc elidi potest per exceptionem. Tertius, quando Judex audita exceptione, pronuntiavit eâ non obstante procedendum in causa principali. His, inquam, casibus valebit sententia, tametsi is non expressè definierit, se esse competentem. Neque aliud voluisse videntur Anchar. Angel. ac alijs, qui dixerunt, non esse necessarium, ut expressè pronuntietur super competentia. Extra memoratos casus si procedat ad sententiam, processus erit nullus, juxta Ant. de Butr. in *c. 20. de Rescript. n. 37. Castr. in L. 2 ff. si quis in jus voc. n. 10.* & Jason. *ibid. n. 45* Ruin. *vol. 5. consil. 114. n. 19.* ubi testatur de communi, Marfil. Pacian. ac alios, quos refert Zanger. *de Except. c. 1. p. 2. n. 448.*

26. Tertiò dubitatur, an à sententia, quâ Judex in dubio se competentem esse pronuntiavit, appellari possit. Ratio negandi est, quia hæc sententia est interlocutoria; ab interlocutoria autem non datur appellatio, seu jus civile spectemus *L. 36. C. b. t. L. 7. C. quor. appell. non recip. L. 16. C. de Iudic. L. 2. ff. de Appell. recip.* sive jus novum Trident. Concilij *sess. 13. c. 1. & sess. 24. c. 20. de Refor.* quo jus antiquum *C. 5. 12. & 60. de Appell. & C. 1. de Dilat.* correctum est. Affirmandum nihilominus est cum Glossa in *auth. Habita C. ne filius pro patre V. ferè*, ab omnibus approbata. Sumitur ex *C. significante 34. de Præscr.* Ratio patet: quia etsi hæc sententia sit solùm interlocutoria, à qua regulariter appellari nequit, habet tamen vim definitivæ, quia
grā

gravamen adfert, quod per definitivam reparari non possit: talis autem si sit interlocutoria, appellatio conceditur, ut constat ex modo citatis juribus. Facienda tamen est non viva voce, sed scripto, simulque causa appellandi exprimi debet: cum hoc requiratur ad appellationem ab Interlocutoria. *C. Cordi de Appell. in 6.* A fortiori appellari potest à sententia incompetentiæ, cum hæc juxta multos sit definitiva, cum post eam non speretur alia sententia; Judex enim eo ipso, quod incompetentem se pronunciat, omnem jurisdictionem quoad illam causam à se abdicat. Et idcirco juxta hanc opinionem appellari ab ea potest viva voce, & causam non expressam. In Camera Imperiali, teste Gaillo *L. 1. obs. 130. n. 10.* differentia inter appellationes super competentia & incompetentiâ non observatur, sed utraque indistinctè viva voce & in continenti facta recipitur. Addunt Crotus in *C. 1. de Rescr. in 6. n. 17.* & Gomez *ibid. n. 61.* à sententiâ competentis appellationem fieri quocumque tempore posse, eò quod gravamen successivum contineat. Verùm hæc opinio ab alijs merito reprobat: si enim is, contra quem illa lata est, à die notitiæ intra decem dies non appellat, censetur illam approbasse. *L. ab eodem C. quomodo & quando Iudex.* Neque verum est, hujusmodi gravamen esse successivum & continuum, sicuti est, quando quis est incarceratus aut immisionem in sua bona passus, & Judex nondum pronuntiavit incarcerationem aut immisionem esse justam. Illud opinioni Gomezij concedendum videtur juxta *C. ult. de Appell. in 6.* quòd si pars postea appellarit à sententiâ lata ab eodem Judice in causa principali, Judex ad quem etiam de ea sententiâ, quâ Judex à quo se competentem pronuntiavit, cognoscere possit & pronunciare: dummodo appellans gravamen illud proponat in actis ad Superiorem, ut *cit. C. ult.* cavetur; secus enim quasi sententiæ interlocutoris acquieverit, tractari de ea amplius non potest.

27. Quartum dubium & magna inter Jurisconsultos controversia est, an ad obtinendos processus à Judice sufficiat narratio
 D quali-

qualitatis, quæ jurisdictionem tribuit; an verò necessaria sit cognitio super allegata illa qualitate, priusquam litis contestatio parti adversæ injungatur. Hoc ultimum affirmant multi, quos referunt Mynsing. *cent. 2. obs. 9. n. 1.* Tiraquel. *L. 1. Retract. §. 8. Gloss. 5. n. 19.* Petr. Barbosa in *L. si quis 5. ff. de iudic. n. 132.* & communem sententiam dicit Felin. in *C. si Clericus de Foro comp.* Negant pariter multi, quos adducunt iisdem Tiraq. *n. 18.* Mynsing. *n. 7.* Barbosa *n. 133.* Nituntur isti textu *L. cum quædã puella 19. in fin. ff. de iurisdict. & L. ordinata 24. ff. de liberali caus.* Quidquid sit de Jure scripto, posteriorem hanc opinionem in judicijs praxi receptam esse aiunt *addit. Capell. Tholos. q. 210.* & in Camera Imp. pro regula observari ait Gail. *L. 1. obs. 31. n. 1.* quòd in extrahendis seu decernendis processibus ad fundandam jurisdictionem stetur narratis supplicantis, donec in processu causæ contrarium probetur, idque tam in causis simplicis querelæ quàm appellationum. Mihi in hac controversia videtur distinctione opus esse, quam facit Laym. in *C. si Clericus 5. de Foro comp.* Vel qualitas fundans jurisdictionem, v. g. contractus aut delictum, quæstioni principali intrinseca est, seu principaliter in iudicium deducitur, uti fit, si v. g. Clericus laicum accuset, quòd aliquid ex Ecclesia surripuerit, aut si convenitur extraneus de delicto hic commissio vel contractu inito. Et tunc sufficit, huiusmodi qualitatem ab actore allegari, nec reus crimen vel contractum negare potest in ordine ad declinandum forum huius Judicis, cum hæc ipsa causa & quæstio directè in iudicium deducatur, & super ea lis contestanda sit. Vel qualitas fundans jurisdictionem Judicis deducitur in iudicium non principaliter, ideòque controversiæ non est intrinseca, sed accessoria, v. g. si reus excipiat, se extra territorium contraxisse aut deliquisse, tunc de huiusmodi qualitate jurisdictionem fundante prius saltem summarie cognoscendum, vel extrajudicialis informatio capienda, antequam ad causam principalem deveniatur. Ita sentiunt DD. pro utraque opinione allegati, si bene eorum dicta ponderentur, nec plus probant rationes & jura ab iisdem adducta.

28. Sunt tamen casus nonnulli, in quibus ad solam partis allegationem nunquam procedere Judex potest. Primò, quando Judici notorium est, narrata esse falsa: tunc enim ad litem contestandam cogendus non est reus, & neque citandus, cum hoc non foret aliud, quàm gratis & siciniquè vexare reum. Unde Judex attendere debet notorium, tametsi à parte nec probatum nec allegatum sit. De quo Gaill. *l. c. n. 4.* & Mynsing. *cent. 6. obs. 3.* Secundò in causa denegatæ justitiæ non sufficit ad obtinendum processum seu citationem narratio denegatæ justitiæ, sed probatione opus est, ex qua de denegatione constare possit. *L. 2. C. de Offic. civ. jud. L. 1. C. de susceptor.* quia in iudice non præsumitur negligentia, nisi probata fuerit legitima requisitio. *cit. L. 2. § 1.* fuse Gaill. *L. 1. obs. 28.* Tertiò in Camera Imper. ad petitionem partis juramentum sibi relaxari postulantis non statim ad ejus narrata citatur adversarius, qui juramentum extorsit, sed Magistratus loci pro facti informatione primò rescribitur cum in finem, ut saltem summarie de veritate narratorum appareat. Gaill. *L. 1. obs. 22. n. 4. § obs. 31. n. 7.* Quartò in eadem Camera ad appellationem pauperum non statim citatio decernitur, sed compulsoriales contra Judicem à quo decernuntur ad edendum acta, ut ijs obiter examinatis statuatur, utrum processus denegandus sit an non. Gaill. *cit. obs. 31. n. 8. § obs. 142. n. 7.*

29. Quintum denique dubium est, an si Judex se incompetentem pronuntiavit, partem victam in expensas & damna juxta *L. properandum 13. §. 6. C. de judic.* condemnare possit. Ratio negandi esse potest: quia condemnare in expensas, æquè ac alios actus judiciales exercere, est Judicis duntaxat competentis: atqui ille, qui se incompetentem pronuntiavit, non est competens, ac idcirco in causa ad se delata procedere nequit. Hac tamen ratione non obstante affirmans sententia statuitur in *Clem. 1. de Rescript. V. si quis autem*, & post Anchar. Panorm. Card. Zabarella, ac alios ibi tradunt Alagona & Aug. Barbofan. *1. § 2. Item C. statutum 11. cod. §. V. Iudex ipse.* Ratio patet: quia quoad cognitionem

tionem competentia & incompetentia est Judex competens, ac per consequens quoad condemnationem expensarum & damnorum tanquam connexam iudicio competentia & incompetentia, ut in L. 2. ff. *siquis in jus vocat.* notant Bartol. n. 13. & Fulgof. n. 11.

CAPUT III.

De Limitibus Fori Competentis.

§. I.

An Judex extra suum territorium existens jurisdictionem in subditos exercere possit.

S U M M A R I U M.

30. Extra territorium jurisdictio nulla est.
31. Neque extra illud exerceri etiam in subditos potest.
32. Nec isti extra illud comparere tenentur.
33. Nisi in id consenserint cum licentia iudicis territorij alieni.
34. Aut iudex proprius alibi quidem habitet, hic tamen, ubi subditus est, jurisdictionem habeat.
35. Aut iudex Ecclesiasticus à proprio territorio & Diocesi fuerit injustè expulsus.
36. Aut causa non requirat iudicalem cognitionem.
37. Potest Superior extra suum territorium delegare jurisdictionem intra illud exercendam.
38. Et statutum extra illud facere valiturum intra illud.
39. Ac in notorijs contra subditum procedere.
40. Atque censuram in eum ferre, quæ causæ cognitionem & citationem non requirit.
41. Ius dicens in alieno territorio sequitur statuta & stylum proprij.

30. Sicut nullum forum respectu cujusvis personæ & causæ competens est, ut diximus n. 4. & 10. ita nec quocunque terrarum extenditur, sed certis locorum limitibus constringitur, cer-